

Levi or

AKR

çocuk

HALKEVİ

Sayı : 50, 51

2. ncı Kânun, Şubat 1910

Yıl : 4

1934

Kemal

« Akpınar » da

İnkılâbımızın idealine ve Halkevi programının gösterdiği kültüre uygun olan yazılar neşredilir. Mecmuaya konmayan yazılar geri verilmez.

İçindekiler

Halk Edebiyatı (Konferans)

Çocuğa Meme verme Memeden kesme usulü

C. H. P. Kongreleri

Milli gurur (Şiir)

Toprak yiyen Çocuklar ve kadınlar

Niğde tarihi

Şiir ve Nazm

Baharda (Şiir)

Talat Güvenç

Dr. Cemal Başer

..

Hakkı Eroğlu

Dr. En. Özay

Zeki Oral

Talat Güvenç

Mustafa Ecemiş

İmtiyaz sahibi : Eczacı Naim Erem

Umumî Neşriyat Müdürü : Eczacı Sabit Ecemiş

Niğde Vilâyet Matbaası

OSMAN FETİT SAĞLAM'IN
TÜRK TARİH KURUMU'NA
ARMAĞANIDIR

Sayı : 48

YIL : 4

2. inci Kânun - Şubat 1941

AKPINAR

NİĞDE HALKEVİ DERGİSİ

Halkevi Konferans serisinden :

Halk Edebiyatı

13 üncü asır Anadolu Selçukîleri-
nin en parlak bir devri olmakla be-
raber Moğolların anadoluya hücum-
ları dolayısıyla yine bu asır, Selçukî-
lerin inkıraz bulduğu bir asırdır.
Anadoluda bir emaret kuran Kayı ka-
bilesinden Osman oğulları bu asrın
sonlarına doğru büyümeğe başlamış
ve Osmanlı hükümetinin kurulması-
na âmil olmuştur. Saltanatın tees-
süsü ile beraber osmanlılarda saray
hayatı başlamıştır.

Bu hâl, âlim ve sanatkârları sa-
ray muhitine toplamış, neticede mü-
nevver zümreye hitab eden edebiyat
Acem edebiyatının tesiri altında kuv-
vetle inkişaf etmiştir. Bu zümre
edebiyatının inkişafı halk ile sarayı
ayırdı. Divan şairleri de halk lisa-
nile yazmağı ve halka hitab etmeğı
tenezzül saydılar.

Bundan dolayıdır ki 14 üncü asır-
dan itibaren yazılmağa başlanan
tezkereler divan şairlerine ait yüz-
lerce isim kayıt ettikleri hâlde halk
şairlerinden hiç birisini yazmağa
lüzum görmemişlerdir. Çünkü halk
şairlerini halktan addetmezlerdi.

Diğer taraftan halk şairleri de hal-
kın arasında, halkın lisanile ve onun
anlıyacağı şekilde yazmışlardır.
millî vezinle yazılarak sarayın klâsik
edebiyatından ayrılan bu yazılar
islâmiyetten evvelki şeklinde devam
etmiştir. 13 üncü asrın sonlarında
yetişen Yunus Emrenin kuvvetli
şahsiyeti halk ve tasavvufi halk
edebiyatımızın en başında gelir.
Bir çok manzume ve ilâhîleri
hâlâ halkın dilindedir. Her
biri ayrı bir vecd ve ilham mahsu-
lûdûr. Coşkun lirizmi vardır.

Âşık oldum bendei' cânâneyim
Bahre düştüm talib'i devraneyim
Bâlû pirden geçmişim bir daneyim
Yanayım ey padişahım yanayım

Düşmüşüm aşkın ödüne tâ ezel
Kendi düşen ağlamaz vardır mesel
Tâ ebed yanmak bana oldu memel
Yanayım ey padişahım yanayım

Aşkın pervanesiyim pes nideyim
Sen şehin bezmin koyup kande gideyim
Şevkin ile tutuşup sertâ kadem
Yanayım ey mahî tâbân yanayım

Oğuz lehçesinin en güzel nümunelerini Yunus Emre vermiştir. Yunus'un şiirleri kendinden sonra gelen halk şairlerine nasıl örnek olduysa, ilâhileri de Anadolu'da teşekkül eden muhtelif tarikat mensuplarının vücuda getirdikleri tasavvufî halk edebiyatına ilham menbaı olmuştur.

Yunus tarzı hem âşık, hem de tasavvufî halk edebiyatının iki mühim şairi Said Emre ile kaygusuz Abdaldır. 14 üncü asırda Halk edebiyatının hiç bir nümunesine rastlanmamıştır. 15 inci asırda Ozan adlı bir şairin bir nümunesine rastlanır.

Millî nazım şekillerimiz (Mani, Varsağı, Koşma, Destan ve Türküdür.) Divan edebiyatı inedrese tahsili görmüş bir zümrenin edebiyatı idi. Halk bundan bir şey anlamıyordu.

Zaten divan şairleri halkı düşünmüyorlardı. Düşünmedikleri gibi de halktan nefret ediyorlardı. Meşhur şair Baki « Türk ehlinin ey hoca biraz başı kabadır. » Nef'i « Türke kalk çeşmesi irfanı haram etmiştir. » Çünkü divan şairlerinin ruhlarına Acemlik ve klâsik edebiyat işlemişti.

Acem harsı tesirile ezilen, millî nağmelerin zevkini bir türlü tadamıyan bu zümreye rağmen saz şairleri Türk memleketlerinin her bucağında halktan iltifat görmüşler, Konaklarda, Kahvelerde, Ordugâhlarda, Köy ve kasabalarda terennüm ettiklerini şevk ve neşe ile dinletmişlerdir.

Bir milletin edebiyatı mevzuu bahs olunca bir zümrenin kendi hu-

susî ve kozmopolit zevki için tesis ettiği edebiyat nazarı itibara alınmaz. Asil türk halkının bağrından kopup meydana çıkan ve asırlardan beri bu halkın bedîi zevkini tatmin eden gayet lirik, içli, duygulu şiir dünyası, türkün hassasiyetini daha doğru olarak gösterir.

Saz şairlerimizin meydana getirdikleri edebiyatın menşei pek eskidir. Türkler henüz müslüman olmadan Baksı, Ozan dedikleri şairlere maliktiler. Ozanlar : şair, musikîşinas, rakkas, hekim insanlardı. İctimai iş bölümü olmadığından, bütün kavimlerde olduğu gibi, böyle bir kaç mesleki uhtesinde cemetmiş insanlara dima tesadüf edilir.

Ozanlar ordularda, âyinlerinde, şölenlerde, ölüm mersiyelerinde bulunurlar. Hastaların baş uçlarında oynuyarak cinleri def ederler, ordugâhlarda destanlar yaratarak askerleri teşci ve cenge teşvik ederlerdi. Ölüm rasimelerinde ölen adamın kahramanlığına ait mersiyeler okurlardı.

Kâşgarlı Mahmut hierî 466 tarihinde Bağdatta ikmal ettiği (Divanı lûgat-üt-türk) adlı eserinde islâmiyetten evvelki türklerin yukarıdaki tarzda söyledikleri nazım parçalarına tesadüf edilir. Bunlar hep millî, vezinsiz olan hece veznile kaleme alınmıştır. Şekiller de (mani, varsağı, koşma, destan ve türk) şekillerine uygundur. Türkler ta orta asyadan beri millî vezinlerini unutmamışlar ve bunu anadoluya geldiklerinden sonra da devam ettirmişlerdir.

Mani : Meşhur Ahmet Vefik Paşa Lehçei osmanîsinde, mani : usulsüz, zarpsız, ilham ile teğanni olunan vezinsiz, manâsız güfte diye tarif ediyor. Halbuki hiç te öyle değildir. Mani ekseriyetle yedi heceli millî vezinle yazılır. Ender olarak altı hecelisine tesadüf edilir. Maniler ekseriyetle dört mısrağlı kıtalardan teşekkül eder. Bazan üç kıtalı ve bazan da beş ve daha fazla kıtalı olanlarına raslanır. Kafiyelerine (Ayak) denir ve halk arasında kafiyele uzak bir ahenkle iktifa edilir. Biz buna (yarım kafiye) diyoruz. Dört mısralı manilerde ilk beyit kafiyele üçüncü mısrağ serbest, dördüncü mısrağ birinci ve ikinci mısrağ ile hemkâfiye olur.

Üç mısrağlı manilerde : başa bir kafiye konur, müteakiben gelen birinci mısrağlarla üçüncü mısrağların kafiyeleleri cinaslı olur.

NÜMUNELER :

Kaleden
Ses geliyor kaleden
O kaş, o göz değilmi ?
Beni sana kul eden

Birisin
Biri hadır, biri'sin
Geçti güzel kervanı
Seçti gönül birisin

Halk şiirlerinde ve manilerde esas teğanni tarzıdır. Varsağıları, koşmaları ve sair halk şiirlerini bir birinden ayıran okunuş ve terennüm ediliş tarzıdır.

Maniler ekseriyetle kadınlar tarafından tanzim edilir. Ayrıca mani üstadları vardır ki semaî kahvehanelerinde, kırlarda, eğlence yerlerinde

maniler okurlar. İstanbul külhanbeyi âlemlerinde halk şiirleri (7) heceli manileri birleştirerek (7X7) vezninde bir beyit haline koymuşlar, her iki mısrağını da cinaslı kafiyele yapmışlardır. 7 mısrağlı kıta halinde manilerde vardır.

Daneden aldım daneden
Ahi bülbülden aldım
Yanmayı pervaneden
Ben bu aşka düşeli
Çıkmadım meyhaneden
Felek beni ayırdı
Gözleri mestaneden

Yaradan
Tabib anlar yaradan
Cümlelerin ver muradın
Benimde ver yaradan
Dertli sinem doludur
Her dert ile yaradan

Edebiyatımızda milliyet cereyanı uyandıktan sonra yeni yetişen genç şairlerimiz mani şeklinde bazı şiirler yazmışlardır.

Orhan Seyfinin mani tarzında yazdığı şiirden :

Sen gül dalında gonca
Ben dağ yolunda yonca
Sen açılır gülersin
Ben sararıp solunca

Sevdi aldattı beni
Güldü ağlattı beni
Gittim kölesi oldum
Götürdü sattı beni

Ne Hindde, ne Çinde imiş
Acep nerdeymiş, neymiş
Aradığım meğerse
Gönlümün içindeymiş

Klasik edebiyat acemleri taklit suretile meydana gelmiş, anlaşılması güç ve lügat kitaplarına ihtiyaç gös- teren muammalardan ibaretti. Milli edebiyat halkçılık cereyanı üzerine konuşma lisanımızla kaynaşarak pek sevimli bir ifadeye mazhar olmuştur.

VARSAGI

Bu millî şekil, cenup anadolumuz- da dağlık arazide yaşayan (Varsak) aşiretine ait bir nazım şeklidir. Ek- seriyetle sekiz heceli vezinle yazılır. Dörder mısrağlı müteaddit bentler- den müteşekkildir. İlk bendde birinci mısrağ ile üçüncü mısrağ serbest, ikinci ve dördüncü mısrağı kafiye- lidir. Diğer bendlerde ilk üç mısrağ kendi aralarında kafiyeli, dördüncü mısrağlar ilk bendin kafiyesile hem kafiyeli olurlar. Varsağlarda külek- çe ve sert bir ifade vardır. Âdeti kabadayınca yazılır. Ekseriya (bire, behey) nida edatlarla başlar.

Âşık edebiyatında güfte besteden ve beste güfteden ayrılmaz. Ve beş çeşit millî nazım çeşitleri daima bi- ri birlerinden güfteleri itibarile ay- rılır, lâkin bunca zamandır bu halk besteleri tedkik ve tesbit edilmemiş- tir.

Nümune :

Bire ağalar bire beyler
Ölmeden bir dem sürelim
Gözümüze kara toprak
Girmeden bir dem sürelim

Aman hey Allahım aman
Ne aman bilir ne zaman
Üstümüzde çayır çimen
Bitmeden bir dem sürelim

Buna felek derler felek

Ne aman bilir ne dilek

Ahir ömrümüzü helâk

Etmeden bir dem sürelim

Karacaoğlan der cânân

Güzelim sözüm inan

Bu ayrılık bize heman

Ermeden bir dem sürelim

Karacaoğlan

Koşmalar

Koşmalar ekseriyetle (5-6) ve (3x4x4) vezinle yazılır. Halk ede- biyatı mutaassıp olmadığından bu iki ölçü de koşma içinde mezc edilmiş görülmür. Kafiyelerin tertibi de var- sağılara benzer. Kendine mahsus bir bestesi vardır. Millî ölçüde ko- şmalara da tesadûf edilir.

NÜMUNE :

Senin yazın kışa benzer

Bir sevdalı başa benzer

Çok içmiş sarhoşa benzer

Duman eksilmeyen dağlar

A dağlar, ah ulu dağlar

Eşinden ayrılan ağlar

Selviye benzer meşesi

Deli olup aşka düşesi

Top top olmuş menekşesi

Burcu burcu kokan dağlar

A dağlar, ah ulu dağlar

Eşinden ayrılan ağlar

Mor menekşe boynun eğmiş

Yapracığı yere deymiş

Yazın yeşil kemha geymiş

Kışı sade giyen dağlar

A dağlar, ah ulu dağlar

Eşinden ayrılan ağlar

Ben bu dağdan geldim, geçtim

Boz bulanık suyun içtim

Ben yarımiden ayrı düşdüm

Gördünüz mü bakan dağlar

A dağlar, ah ulu dağlar

Eşinden ayrılan ağlar

Yükseklerde yurdun mu var

Şahinlerin, kurdun mu var

Bencileyin derdin mi var

Göz yaşları akan dağlar

A dağlar, ah ulu dağlar

Eşinden ayrılan ağlar

Âşık Hasan

DESTAN

şekil itibarile diğerlerine benzer. Bestesi ayrıdır. Mevzu itibarile zen- gindir. Halk şairleri her hadiseden istifade ederek çeşit çeşit destanlar meydana getirmişlerdir. Muharebeler düşmandan alınan memleketler, düş- manlara kaptırılan kaleler, şehirler, Vezirlerin katline, gençlerin ölümüne namaz kılmayanlara, ramazan gece- lerine, seyran yerlerine ait bir çok destanlar vardır. 1730 da Patrona Halil isyanında damad İb- rahim Paşanın katline ait bir des- tanı okuvalım :

Perşembe günü koptu büyük galebe

Otağlarım cümle oldu harabe

Leşimi çıkardı bin araba

Uryan olup öldüğüme ağlarım

On üç yıldır ben de ettim vezaret

Bunca evkaf yaptım ettim akaret

Lâyıkmıdır bana bunca hakaret

Hakaretle öldüğüme ağlarım

Varın söylen oğlum giysin karayı

Çıraklarım gitsin beni aray

Harap olsun Üsküdarın sarayı

Düşmanlara kaldığına ağlarım

İmdad edin bana kırkîar, yediler

İbrahim paşaya maktul dediler

Leşimi cümle köpekler yediler

Namazım kılınmadığına ağlarım

Destanlarda umumiyetle her ben- din sonu ilk beytin kafiyesile bağ- lanır. Bazı mecmualarda da mani- lerin bir araya toplanmasından mey- dana gelen destanlar da görülmüş- tür. paça faslı, kadir gecesi faslı, seyran faslı gibi fasıllara ayrılır. Bunlardan bir nümune verelim :

BEKÇİ DESTANI

Bak bekçinin iz'anna
Açlık değmiş te canına
Paça yaptıрмаğa varmış
Paçacının dükkânına

Sahanın eline alır
Kazanın dibine varır
Ha bir eyice yap diye
Paçacıya pek yalvarır

Paçacı kazanı açar
Bekçi de yanına geçer
Kazan içine bakarken
Başında sarığı uçar

Sarığı gider bir yana
Bak bekçinin seyranına
Sarığı alayım derken
Düşer paça kazanına

Bekçi bir yol dalar çıkar
Paçacı ateşi yakar
Bekçi başlarken feryada
Paçacı da döner bakar

Bekçiyi kazanda görür
Başına kepçeyi vurur
Der ki: ne ararsın burada
Sahanın taşrada durur

Destanın nevine yakın bir de
tekerleme vardır. Nümune verelim :

Ormanda büyüyen adam azgını
Çarşıda pazarda insan beğenmez
Medrese kaçkını softa bozgunu
Selâm vermeğe dervişan beğenmez
Âlemi tağneder yanına varsan
Seni yanıltır bir mesele sorsan
Bir cim bile çıkmaz karnını yarsan
Camiye gelir de erkân beğenmez

El kapısında kul kardeş olur
Burnu sümüklü gözü yaş olur
Bayramdan bayrama bir tıraş olur
Berbere gelirden dükkân beğenmez

T Ü R K Ü

Halk edebiyatı içinde en çok yayılanı, her yerde, her evde, her zaman söylenen (türkü) dür. Türkülerin ekserisi aşkî olmakla beraber çeşit mevzularda olanları da vardır. Türküler ekseriyetle dörder mısrağlı bendlerden teşekkül eder. Müteakip bendlerden dördüncü mısrağlı ya birinci bendin kafiysile bağlanır, yahut birinci bendin ikinci mısrağı her bendin dördüncü mısrağı olarak tekrarlanır. Bazı türkülerde de üçüncü mısrağdan sonra müstakil beyitler nakarat halinde tekrarlanır.

NÜMUNE :

Benden selâm olsun Bolu beğine
Çıkıp şu dağlara yaslanmalıdır
Ok gıcirtısından, kalkan sesinden
Dağlar sada verip seslenmelidir

Düşman geldi tapur tapur dizildi
Alımıza kara yazı yazıldı
Tüfenk icat oldu mertlik bozuldu
Eğri kılınc kında paslanmalıdır

Koroğlu düşer mi gene şanından
Ayırır çoğunu er meydanından
Kır at köpüğünden düşman kanından
Çevrem dolup şalvar ıslanmalıdır

Koroğlu

Sabah oldu tan yerleri atıyor
Cümle kuşlar destur almış ötüyor
Ayşeciğim odasında yatıyor

Şakı bülbül var uyandır yarımı
Ben kıyamam sen uyandır yarımı

Çıkabilsem sarayının köşküne
Can boyanır anber ile miskine
Seni beni yaradanın aşkına

Şakı bülbül var uyandır yarımı
Ben kıyamam sen uyandır yarımı

Sabah olsun ben bu yerden gideyim
Garip bülbül gibi feryad edeyim
Sen dururken ya ben kime nideyim
Şakı bülbül var uyandır yarımı
Ben kıyamam sen uyandır yarımı

Divan şairlerinden Nedim divan edebiyatının ananesini yıkarak ilk defa olmak üzere millî vezne iltifat etmiştir. Ve türkü şekline uygun olarak hece veznile şiir yazmıştır. Lâle devrinin verdiği coşkunlukla başta Nedim olmak üzere bir çok şairler şarkılar söylemişlerdir. Şarkılar türkün öz malı olmakla beraber aruz veznile yazılıyordu. Sonraları münevverler hece veznile de türküler yazmağa başladılar.

AKİF PAŞANIN :

Tıflı nazeninim unutmam seni
Aylar günler değil geçse de yıllar
Telhgâm eyledi firakın beni
Çıkar mı hatırdan o tatlı günler

ZIYA PAŞANIN :

Akşam olur güneş gider buradan
Garip garip kaval çalar çoban dereden
Pek körpesin esirgesin seni yaradan
Gir sürüye kurt kapmasın gel kuzucuğum

Heceye tam kıymet ancak yirmi sene evvel verilmiştir. Geçen şairler aruz veznini terketmişler ve hece veznile yazmağa başlamışlardır. Meşhur Ziya Paşa, Arabın, Acemin vezni olan aruzun ilk defa aleyhinde bulunmuş ve « bizim tabii olan şiir ve inşamız taşra halkı ile İstanbul ahalisinin avamı beyninde hâlâ durmaktadır. Bizim şiirimiz, hani şairlerin namevzun diye beğenmedikleri avam şarkıları ve taşra çonnur şarkıları arasında » deyiş, ölçme ve « kayabaşı » tabir olunan nazımlardır. Vakia bu nazım matlup derecede belîğ ve tumturaklı görünmez ise de millet ilerlediği sırada bunlara rağbet edildiğinden, oldukları halde kalmıştır. Hele bir kerre serveti fûnun edebiyatı ile acem mukallitliği tama men kalkmış, kaside ve gâzel gibi şeyler yazılmaz olmuş ise de divan edebiyatından miras kalan terkipli lisanla aruz veznine kimse ilişmemiştir.

Serveti fûnun edebiyatına mensup Hüseyin Cahit Yalçın ilk defa olarak « teessüf olunur ki lisanımıza arabî, farisî » kelimelerle beraber arabî ve farisî kaideler de almışız » diyerek h a k i k a t ı sezmiştir. Fakat ne kendisi, ne de arkadaşları olan edebiyatı cedidecilerden hiç biri halkın diline dönmemişlerdir. O devirlerde « türkçe şiirler » sahibi Mehmet Emin tek başına hece veznini kullanmıştır.

T. Cüvenç

Çocuğa meme verme ve memeden kesme usulü

Tabii emzirmenin uzun müddet devamı faideden ziyade mahzurlu ve tehlikelidir. Anneler zamanında çocuğuna mama vermeğe alıştırmazlarsa vakitsiz verilecek her şey çocuğun hazımsızlığına, kusmalarına, ishaline sebep olarak körpe olan yavruyu elimizle hasta etmiş oluruz. Çocuklara memeyi bir yaşıdan fazla vermemelidir. Bizim usulümüze göre çocuklar yaşına doğru kendi kendine memeden kesilmiş olurlar. Günü süt saatlerine taksim edersek altı aya kadar 6, 9, 12, 15, 18 ve 22 de vermek suretile günde 6 defa meme emzirilir. Bazı aileler erkek çocuklarının kız çocuklarından fazla emmesinin faideli olacağını ileri sürerek memeden kesmemeyi isterler ki yanlış itiyattan başka bir şey degildir. Çünkü erkek çocukla kız çocuk arasında fark yoktur. Gece saat 22 den sabah saat 6 ya kadar meme verilmemelidir. Bu usul kat'iyen mahzursuz ve çocuğun sıhhati için çok faideli dir. Ancak çocuk doğduktan itibaren bu tarzda hareket edilmelidir. Çocuk rahat ettiği gibi bir çok meşakkat çeken annelerde rahat etmiş olur. 6 ncı aydan itibaren 6, 10, 14, 18, ve 22 de olmak üzere beşe indirilmelidir. Bu sırada çocuğa mamadan veya memeden hemen sonra eline bir bisküvi veya biraz ekmek kabuğu vererek çiğnemeyi ve su vererek te su içmesini öğretmelidir. Çocukların meme müddeti 20 dakikadır. Emmeğe başladıkları zaman ilk beş dakikada çabuk çabuk emerek alacakları yarısını ve hatta üçte ikisini ve ve müteakip 15 dakikada da yavaş yavaş südü emerek karınlarını doyurmuş olurlar. Bazı çocuklar memeyi biraz emerek uyu-

C. H. P. Kongreleri

Vilâyetimiz Parti kongreleri ocaklardan başlayarak halkımızın büyük alâka ve sempatisi içinde devam etmiş ve 22 - 12 - 940 günü Sayın Parti Müfettişimiz Aydın Meb'usu Ağâh Sırrı Levend'in başkanlığında toplanan Vilâyet kongresinin halkımızı ve muhitimizi ilgilendiren meseleler hakkında musib kararlar alınması ve Halkevlerimizle halk odalarımızın çalışmalarını temin ve teşvik eden bir bütçe tanzim ve kabul etmesiyle hitama ermiştir.

Kongrede seçilen Vilâyet idare heyeti ile bu yıl yeniden seçilen Halk evi reislerimizin adları :

C. H. P. Vilâyet İdare Heyeti	Halkevi Reisleri
Reis: Ferit Ecer	Niğde: Sabit Ecemiş
Âza: Firdevs Soylu	Aksaray: Ali Gürün
" : Sabit Ecemiş	Bor : Hasan Turgut
" : Rasih Özbek	Nevşehir: Cevdet Cingi
" : Rasih Özdoğan	Ulukışla: Adil Dikmen
" : Kadri Yedier	Arapsun: H. O. R. Ahmet Doğu
" : Ahmet Öztekin	
" : Mahmut Elmacı	
" : Hasan Tezol	

mağa beşarlar kıcına şiddetlice vurarak uyandırmalıdır. Uyanır emer yine uyur yine vurarak bu âdetten vaz geçirmelidir. Aksi taktirde doymaz ve zayıflar. Çocuğa üçüncü aydan itibaren mama yidirmeğe alıştırmalıdır günde 6 defa emzirilen çocuğa bir defasında süt miktarı muhallebi verilir. Meme beşe iner bir meme kesilmiş olur. Beşinci ayda günde bir defada sebze verilerek meme adedi 4 de iner çocuk 2 memeden kesilmiş olur. 7 inci aydan itibaren bir muhallebi, sebze ezmesi ve birde çorba verilerek üç defa memeden kesilmiş olur. 11 inci ayın sonlarında sa-

Parti Reisimiz
Ferid Ecer

Halkevi Reisimiz Sabit Ecemiş

bah akşam meme yerine süt veya bisküvi veya francala verilirse hiç müşkülât çekmeden ve kolayca memeden kesilmiş olur. Bu kolay tarz takip edilirse hazımsızlık ve ishâl olmıyarak binnetice bir yaşında gürbüz bir çocuk büyümüş oluruz. Hatırda kalması icabeden bir cihette çok sıcak aylarda, yani temmuz ve ağustos aylarında çocuğu memeden kesmemelidir.

Dr. Cemal Başer

Millî Gurur

Türk milleti her veçhile tebcele ehaktır
Yok bir lekesi alını açıktır, yüzü aktır
Aarslandı, esir olması yıldızdan uzaktır
Hâlâ var ise anlamayanlar, avanaktır

Türkün emeli başka değil hür yaşamaktır
Elbette bu arzusuna nâil olacaktır

Her yokluğa merdane eder sabr-ü tahammül
Ancak edemez düşmeni bedhaha tezeliül
Hengâm-ı felâkette eder hakka tevekkül
Tarihini baştan başa bir eyle teemmül

Türkün emeli başka değil, hür yaşamaktır
Elbette bu arzusuna nâil olacaktır

Türkün takamaz boynuna bir kimse kemendi
Lâzım ise emretmelidir kendine kendi
Edvar-ı esarete bile hür yürüyendi
Mazide de, Âtide de, hâlâ da efendi

Türkün emeli başka değil, hür yaşamaktır
Elbette bu arzusuna nâil olacaktır

Mefkûresi yoktur deme, bir gaye var anda:
Hür gezmelidir sâha-i pehnay-ı vâfanda
Gandan daha kıymetli ne vardır şu cihanda ?
Mefkûresi uğrunda fedâ işte o can da

Türkün emeli başka değil, hür yaşamaktır
Elbette bu arzusuna nâil olacaktır

17 Nisan 339

İ. Hakkı Eroğlu

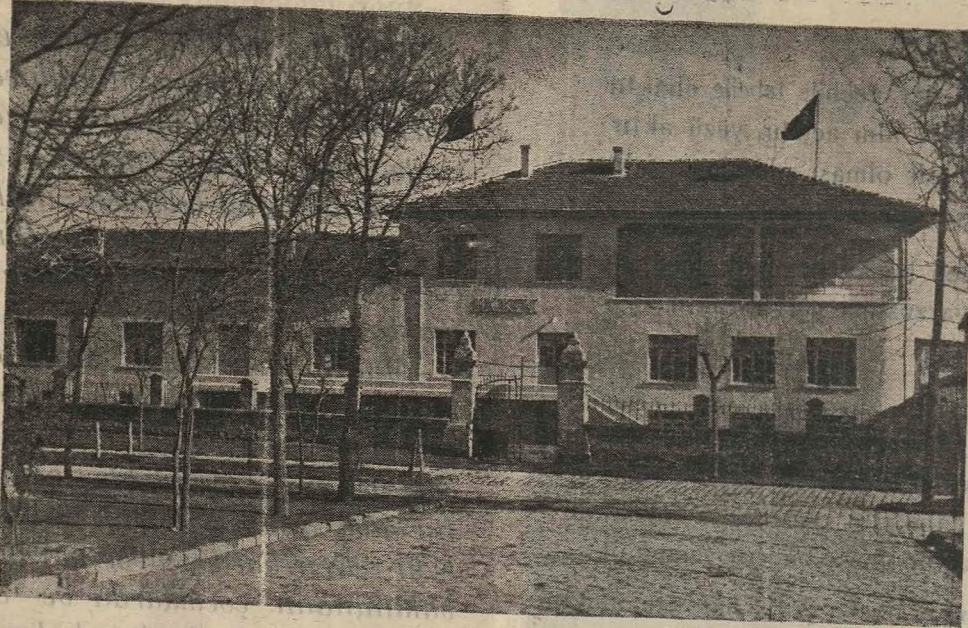
Toprak yiyen Çocuklar ve Kadınlar

İnsanlar muhtelif muhitte ve şartlar altında bir çok fena itiyatlara sahip olurlar. Memleketimizin bir çok yerlerinde şehirlerde ve köylerde herkesin nazarı dikkatini celbeden mühim bir itiyatta toprak yemektir. Bu itiyada çocuklarda ve annelerde çokça rastlanmaktadır.

Malûmdurki bütün anadoluda ve köylerde hattâ şehirlerde çocukları sıcak toprağa sararak uyuturlar. Bir çoklarımız da bu şekilde yetiştirildik. Bu âdel ananevi olarak devam etmektedir. Ben burada tıbbi ve hıfzıssıhha bakımından çocuklarda ve annelerde hasıl olan zararlardan bahsedeceğim. Billhassa çocuklarda bacak aralarında rastlanan pişikler ve kırmızılık ile halk dilinde isilik denilen cildi tezahürat bu sebepten ileri geliyor. Toprağın derece sine göre bazan yanıklar hasıl oluyor. Cilt mukavemetini kaybedeceğinden kalçada bir çok Mikrobik cilt tezahürleri, çibanlarda hasıl olmaktadır. Bunları her anne görmüştür.

Asıl mühim me's'ele çocukların altlarına konan fena toprağı annesinin haberi olmadan yemesidir. İş bununla kalmıyor. Bir çok annelerde çocukları için kullandıkları bu toprağı yiyorlar. Hatta sel yataklarındaki killeri ve üzüm bağlarındaki kerpiçten yapılmış duvarları yalayan bir çok yaşlı kadınlara bizzat rastladım. Ve herkesin bu şekilde vak'alara şahit olması muhakkak gibidir. Bu fena itiyattan hasıl olan zararları sıralayacağım.

1 — Bu şahıslar kansız, soluk, ve taksız kalırlar. Çünkü bunların hazım

Bu yıl inşası ikmal edilen Halkevimizin cepheden görünüşü

cihazları aldıkları gıdayı imtisas edemez bilhassa vitamin ve demir imtisası olamayacağından kansız kalırlar.

2 — Bu iliyada sahip şahıslarda müzmin baş ağrısı, iştahsızlık, göz kararıması, baş dönmesi vardır. Çünkü bunlarda devamlı surette peklik vardır.

3 — Mütemadiyen yinen bu toprak kitleleri Bağırsak urveleri içinde bağırsak taşları yapmaya sebep olabilirler. Ve bu taşlar günün birinde bağırsağı tıkayabilir.

4 — Bilhassa çocuklarda karın şiş olur ve bağırsak parazitlerinin, Soluncanın neşvü nemasına sebep olabilirler.

5 — Bu Çocuklarda neşvü nema durur. Kemik hastalıkları ve siskalık başlar. Çünkü bunlar vücutlarına lâzım olan kalsiyomu, Vitamini ve bir çok lüzumlu maddeleri alamazlar.

6 — Bir çok ahvalde bu şahıslar asabi mizaçta olurlar. Elleri titrer. Görülüyorki toprak yimek insanları ölüme sürükliyen fena iliyatlardan birisidir. Bu iliyattan kaçınmak ilâçla olmaz her münevver etrafındakilere bu zararları anlatır. Ve sosyal bir terbiye havası yaralırsa umarımki bu belâdan kurtulmak pek kolay olacaktır.

Dr. En. Özay

Niğde Tarihi

Türkler Elinde Eneği

YAZAN :
ZEKİ ORAL

Osmanlıların ilk zamanlarından on yedinci asra kadar buraya kayde değer bir eser yapılmamıştır. Nevşehirli İbrahim Paşa zamanında ve ondan sonra Nevşehir ve yakınlarından İstanbula giden ve bilhassa saraya intisab eden köylüler köylerini imare çalışmışlar ve aşağıda yazılan eserleri yaptırmışlardır.

Eski Cami

Köyün Aşağı mahallesindedir. Mustatilî birplâula yapılmıştır. Zeminden bir metre yüksekliğindeki kalın divarlarda kemerlerin istinad noktaları başlamış ve armudî kemerlerden husule gelen tolosla tavan tutturulmuştur. Üstü toprak örtülüdür. Kapu, mihrab, menberinde tezyinat yoktur. Minaresi çok basittir. Dört sütunla tavana tutturulmuştur. Kapısı üstünde bozuk bir sülüs ile yazılmış şu kitabe vardır:

1 — معمر ايلسون حاجي بكر آغاي مولا

بو زيبا جامعي مال حاللدين بنا قلدي

2 — انكي قريهسي محتاجدي بر جامعه حقا

صدق سعي ايدوب بر تطوعي ادا قيدي

Halkevi Sosyal yardım şubesinin açtığı « Poliklinik »te her gün muayene yapmak suretile feragat ve fedakârlık gösteren kıymetli Doktorlarımız şerefine Şehrimizdeki Tıp müntesibine verilen çay ziyafetinden bir intiba

3 — تماشا ایله یوب داتله حاجی بو خیراتی

کوروب رسم لطیفن دیدی تاریخن آغا قلدی

سنه 1146

Hayrat Çeşmesi:

Köyün aşağı mahallesinde mezarlık yanındadır. Hayır sahiplerinden Hacı Osman ağa yaptırmıştır. Kitabesi mermer üzerinde ve güzel bir sülüs ile yazılmıştır.

1 — بسمله ایله ایچ کل دعا قیل صاحب الحیراته سن

حاجی عثماندر بن عاشق حسن

2 — زوجاسی فاطمه خاتون مشترک

سعی ایدوب بو خیره قلدیلر دیک

3 — قریه کرکه بو صویک منبی

قلدی احیا چوق شکر بو بلدی

4 — لوله سندن جری ایدر بش مصره صو []

عافیت اولسون ایچین مؤمنه بو

5 — فهمی سنده اهل خیره قیل دعا

نزد مولاده دعاك مقبول اوله

6 — (Bir kelime kırık) تاریخ بر دوشم بولسون ثبات

نوش ایدک سر چشمه آب و حیات.

سنه 1250

(*) Masra - Masura su için vahidi kıyasidir. eczası çuvaldızdır. Dört çuvaldız kalınlığında ki suya bir masura derler. Ez'afı için de (Masura - Masra) kullanılır.

Büyük Cami

Köyün doğu tarafında dır. Mimari durumu kısaca şöyledir: Bina murabbaî bir kaide üzerine kurulmuş dört duvar tromblarla sekize bölündükten sonra on altıya ayrılmış ve kubbe kasmağına varılarak kubbe çevrilmiştir. Cenup divarında mihrab çıkıntısı bir oda şeklini alacak kadar genişletilmiş ve divara mihrab oyulmuştur.

caminin genel durumu 17 inci asırdaki osmanlı mimarisinin küçük mikiyasta örneğidir. [Resim 2]

Nevşehirde İbrahim Paşa tarafından yaptırılmış kurşunlu cami de bu tarzdadır. Kapusunda ve pence-
relerinde mimari tezyinat yoktur. Fakat mihrabı süslüdür. Kapı spiri; dört sütuna dayanan üç küçük kubbe ile tavanalmıştır. Cami içten güzelce sıvanmış ve badana edilmiş ve yağlı boya ile yapılmış nebatî tezyinat ile süslenmiştir. Kapu üzerinde sülüs kırmızı ile yazılmış şu kitabe vardır.

1 — سر طباح اولوب سلطان احمد مرحومه

جناب حاجی عبدالله آغا ذات کرم معتاد

2 — که حالا کتخدای سلطان عالیشان

اوله همواره عز و دولتی خیرات ایله مزداد

3 — بنا ایدوب بو معبدخانه رحمتله بر مکتب

اهالیسنه ایتدی خیره دک بو قریه آباد

4 — نکه التفاته مظهر ایدوب مولد پاکن

مثال کعبه ایتدی بونده بر نو جامع اعداد

5 — تعالی الله نه زیبا جامع روحانی اولمشدر.

موفق ایله مش حق بانیستک مبارکباد

6 — درونی موقت انوری محلی مہبط اورجت

معلم خانه ایله نور قرآن ایله فیض آباد

7 — دیدیلر تاریخن غونی باری حسبه الله

معلا جامع مکتب نور ایلدی بنیاد

1151

Kitabede adı geçen mektep ve muallim evi yıkılmıştır. Bugün yerleri belli değildir.

Caminin Vakfiyesi:

Hacı Abdullah ağa camiye yaptırdıktan sonra 27 Recep 1158 tarihli vakfiyeyi tanzim ettirmiştir. Vakfiye sülüs kırmızı ile yazılmış ve güzelce ciltlenmiştir. Hülâsaten şu hükümleri ihtiva etmektedir.

« Gazi Sultan Ahmet han hazretlerinin kızı Ayşe Sultanın kethudası Elhac Abdullah bini Mehmet bini Ahmet köyde yiğeni bulunan Ahmet ağa bini Abdullah'ı müteveli tayin ederek İstanbul'da Ali Paşayı Atik mahallesinde vaki üç katlı bir ev yevmi iki akça; bu civarda dört yüz doksan üç zürrağ arsayı ihtiva eden bahçesi bir buçuk akça ve bu civarda diğer bir ev dahi bir buçuk akça, soğuk çeşme ittisalinde 280 zürrağ arsa üzerinde altı dükkân bir ev yevmi dört akça eski saray garbinde Mercan ağa mahallesinde üstü oda altı terlikçi dükkânı olan yapı bir akça, yanında bir manav dükkânı bir akça, Aksaray kurbinde Murad Paşayı atik mahallesindeki ev ve bahçe yevmi iki akça Galatada bereket zade mahallesindeki frenk ha-

nı yevmi 20 akça ve Nigde sancağı'nın Nevşehir kazasına tabi Damse köyündeki kaya değirmeli yevmi 21 akça ile icar olunup hasıl olan icarlardan vilâyeti anadoluda vaki Nigde sancağının Nevşehir kazasına tabi (Eneği) nam karyedeki camia vakf edilmiştir

Bu vakıfların hasılatı şu yolda sarfedilecektir: Caminin Cuma hatibi yevmiye 8 akça

İmamı 10 »

Müezzini 4 »

Müezzin olan kayyimlik cihetinden 2 »

Mektep muallimi 4 »

cabi i vakıf 5 »

Vakıf kâtibine 5 »

Kandiline ve yağına 5 »

Yiğeni İbrahimin 3 nefer oğluna 20 »

Cami şeyhine vağzına 6 »

İkinci yeğeni Mustafa bu vakıf lara kaymakam ve müteveli

olarak yevmiye alacaklardır 15 »

Vakfın diğer şartları:

Damse köyündeki değirmenin 15 medgallesi yiğeni İbrahimin üç nefer oğluna ve bunların evlâdı ahfadına ve değirmenin 6 medgallesi de hemşiresi Şehzade hatuna düacı olmak üzere verilecektir.

Hacı Abdullah ağa sağ kaldığı müddetçe yevmi 10 akça ile kendisi mütevellidir. Öldükten sonra evlât ve ehfadı müteveli olacaktır. Kendi sülâlesinden kimse kalmazsa akrabasının eslâh ve ersedine geçecektir. Müteveli olacak akrabasından da kimse kalmazsa vakfa hizmet edecek fukaraya kalacaktır.

Mütevellilik kaymakamlığı ikinci yiğeni Mustafa ağanın evlâtlarına kalacaktır.

Hacı Abdullah ağanın tercümei-hali ve şeceresi.

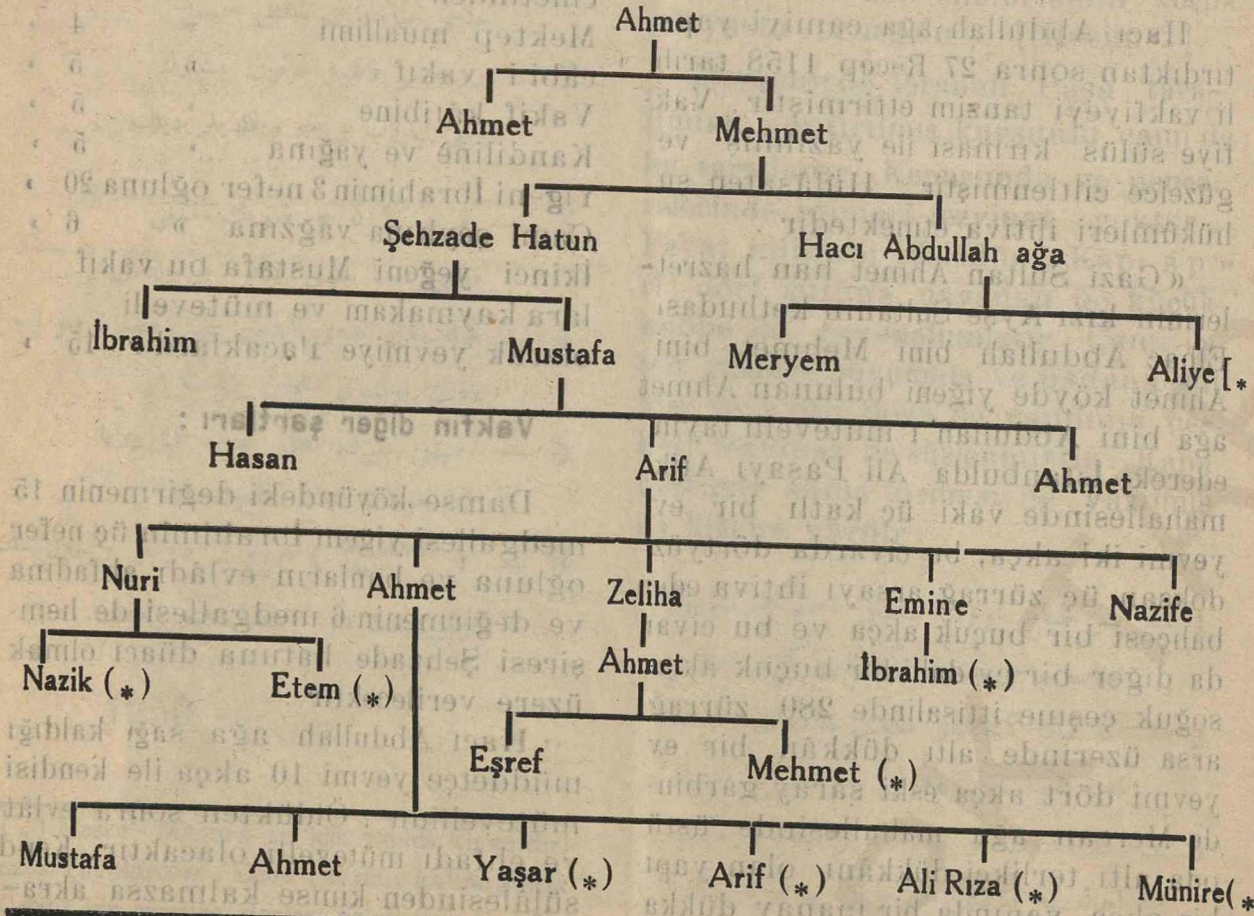
Caminin banisi Hacı Abdullah Eneğiden islâm oğullarından Ahmet oğlu Mehmedin mahdumudur. Nevşehirli İbrahim paşanın delâletile saraya intisab ederek Ahmet .3. ün aşçı başısı olmuştur. Ahmet .3.

öldükten sonra kızı Ayşe (*) sultanın kethüdâlığına tayin edilmiştir.

Ve Kethüdâlık günlerinde camiye yaptırmıştır. Yerinde yapılan tetkikata mevcut vakfiye ve beratlarla göre şu şecere tesbit olunabilir.

(*) Ayşe sultan 15 Rebiul ahar 1139 da on bin altın mehri müeccel ile silahdar Mehmet paşaya nikâhlandı. Nikâhlarını İbrahim paşa kıydı.

celebi zade efendi. Tarihi Nevşehir kütüphanesi. Sahife 152

[*] Bayan Aliyenin sülâlesi İstanbuldadır. Hizalarında (*) işareti bulunan ehfadı sağdır.

Şiir ve Nazım

Vezinli söz behemahal bir lirik ifadeye ait değildir. Şiir dediğimiz zaman aklımıza lirik ifade gelir. Manzum yazı her çeşit olabilir. Yani manzum yazıda ifadeler ve fikir nazım dahiline - Vezin ve kafiye - konmuştur.

Ta eskiden beri şiiri daima bir manzum çerçeve altında görmeğe alışmışız, bu da bir itiyat haline gelmiştir. Her zaman şiir, manzum bir şekilde bulunur ve görülür kanaatimiz mevcuttur. Nazmın ve nazım halindeki şiirin aklı ritim olduğuna göre nazmı geniş manada hatırlamak lazımdır. Şiir olmak için nazım olmak icap etmez. Şiirin bir tarifine göre; His ve hayal unsurlarıyla örülmüş bir ifadedir. Epiy zmandan beri mensur şiir tabiri de çok kullanıla gelmekte olduğundan şiir, (his ve hayal) nesirdede olabiliyor demektir. Şu halde, şiir olmak için manzum olması lâzım değildir. Manzum kalıplar olmasa da şiir olabilir; lâkin ritim olması şarttır. Bu itibarla şiirin bir başka tarifini yapacak olursak: His ve hayalin ritimle örülmesidir, diyeceğiz. Ayrıca, bir yazı his ve hayal unsurlarıyla beslenmiş ise şiirdir; aksi halde şiir olamaz.

İnsanın zihnî, fikrî hayatı karşında bir de zengin teessürî ve iradî hayatı vardır. İradî hayat; fiil ve hareket hayatıdır. İradî hayatın; en bariz hareketlerden tutunuz da en firarî, en gizli hareketlere kadar nüansları vardır. Bunlar iradî hayatta

toplanıyor. En küçük bir arzu bile yine iradî hayatın bir tezahürüdür. Meselâ: Ah, şu şöyle olsa; bu böyle olsa, deriz. Bu, iradî hayatımızdan bir haberdur. O istediğimiz şeyi yapmak veya yapmamak mümkündür; fakat yapmamak bizi istemekten menedemez. Muvaffak olmak ve olmamak bir takım hisleri doğurur. Her hangi bir arzu, müsbet veya menfi, bir kaynaktır. Düşünmek, engelleri gidermek yine bir kaynaktır. Binaenaleyh hissî ve fikrî hayatımız bizim arzularımızın kaynağıdır.

Şiirin uyanması nasıl bir çocukta sonradan bir merhale ise, ona tekaddüm eden bir mes'ele de onun için mücehezdir. Bir çok şeylerden kaçır, ve bir çok şeylere atılır. Kökü biyolojik bir takım hareketler hislerimizle, refakat etmek suretile, bir takım kıymetler kazanırlar. Meselâ çocuğun, sırf insiyakile elini bir yere uzattığını farzedelim. İnsiyakin yaptırdığı file his hayatımız da paralel olarak refakat eder. Ya iyi bir intiba bırakır veya fena...

İnsanlarda zihnî, iradî, hissî hayat bir kül olarak mevcuttur. Şu halde insan ifadesinde hissî hayatın rolü vardır. Mütakâmil insanlarda hislerin, hissî unsurların fikrî unsura faik bir nisbeti veya bunun aksine galebe ettiğine şahit oluyoruz. Bunun içindir ki ifadelerimizde hususî yetler görüyoruz. Lirik ifade de hissî unsur galebe çalmaktadır. Enfüsî hayatımızı tabîi ifadelerimizle tatmin edemeyiz. Fikrin muayyen olan nizamını ya hiç veya pek az kabul eden lirizm; fikri, objektif unsurlar.

dan sıyrılmıştır. Bu da tamamen olamaz. Eğer objektivite tamamen kalkarsa anlaşılacak için değil sezilmek için olur. İdrak unsurlarının yardımıyla hislere bir mecra ararız. Bundan dolayıdır ki hissî ifadelerde yalnız sübjektivitenin lisanı karışmış olur. Fikrî unsurların delaletiyle lirizmi kavramak isteriz. Fikrî unsurlar çoğaldığı takdirde lirizm kaybolur.

İfadenin kendisi olan kelime tam manasile objektif bir elemandır. Çünkü objektif aleme ait müşahede ve tecrübelerin mahsulü olan idraklerimiz hep böyledir. Ağaç' nebat, arı bunlar hep objektif şeylerdir. Ve tecrübeye mevzu olur. Hissî hayatımız, sübjektivite; böyle değildir. Müsterek şekilleri yoktur. Yalnız musikide nasıl gamlar varsa hislerimizin de böyle ilânihaye gamlarını tasavvur edebiliriz.

Lirizm bizim sübjektif hayatımızın yani his ve hayal kaynaklarımızın ifadesi olunca, lirizmi anlamak için his ve hayal ifadelerimizin imkânlarını bilmek lâzımdır. Umumî olarak lisan, idraklerin karşılığıdır. Hislerin karşılığı olmayınca ne yapacağız?: Şekil itibarile mevcut olan münasebettar kelimeleri kullanmamız lâzımdır. Bunlar da tedâi unsurlarını haiz kelimelerdir. Esasen her kelimenin tedâileri vardır. Binaenaleyh bu tedâilerden istifade mümkündür. Lirizm; kelimelerin tedâileriyle beslendiği tabiidir.

Talât Güvenç

BAHARDA

Bahar geldi, yeşillendi ovalar,
Ötün kuşlar şenlenecek zamandır.
Görünmüyor dağda beyaz obalar
Derelerin çay olduğu zamandır.

Yılan, çıyan uyanmışlar uykudan
Neş'e alır şimdi her şey bahardan
Çayırıklar farkedilmez korudan
Güzellikler saçıldığı zamandır.

Bahçelerde açmış renk renk çiçekler
Uçuşuyor kelekler, böcekler
Şimdi tarla ekim ister, çift bekler
Haydi çiftçi, çalışacak zamandır.

Garip çoban kavalını inletir,
Yanık sesin dört tarafa diletir.
Bu mevsimin değerini kış anlatır.
Karıncadan hisse alacak zamandır.

Niğde Ortaokul III B. 528

Mustafa Ecemiş

BAHARDA

Bahar geldi, baharın vakti,
 Baharın vakti baharın vakti,
 Baharın vakti baharın vakti,
 Baharın vakti baharın vakti.

K

Bahar geldi, baharın vakti,
 Baharın vakti baharın vakti,
 Baharın vakti baharın vakti,
 Baharın vakti baharın vakti.

K

Bahar geldi, baharın vakti,
 Baharın vakti baharın vakti,
 Baharın vakti baharın vakti,
 Baharın vakti baharın vakti.

K

Bahar geldi, baharın vakti,
 Baharın vakti baharın vakti,
 Baharın vakti baharın vakti,
 Baharın vakti baharın vakti.

BİRİNCİ CİLTİN 81. VE 82. SAYFASI

MUSTAFA KEMAL

Abone Şartları

Tanesi 10, Yıllığı 100 Kuruştur.

MUSTAFA KEMAL